

Program Narodne galerije ob štirideseti obletnici Komunistične partije Jugoslavije leta 1959 – začetek načrtne pedagoške dejavnosti?

AJDA ŠEME

Obravnava pedagoških programov v Narodni galeriji je v strokovni literaturi prisotna od leta 1973, ko je Polonca Vrhunc pripravila prispevek za revijo *Argo*.¹ Ob osemdesetletnici Narodne galerije leta 1998 je kronologijo razvoja programov predstavila Lidija Tavčar, ki je nato nekoliko prilagojen članek objavila še leta 2006 v zborniku *Vis imaginis*, posvečenem Anici Cevc.² V sledečem besedilu je praznovanje štiridesete obletnice Komunistične partije Jugoslavije (KPJ)³ predstavljeno kot ključni mejnik za oblikovanje in razvoj stalnih pedagoških programov v Narodni galeriji. Izpostavljena je vloga ravnatelja dr. Karla Dobide, ki je politične pobude izkoriščal, ustrezno predruščil in vključil v eno izmed osnovnih nalog Narodne galerije, ki je približevanje slovenske upodablajoče umetnosti najširšim množicam.

Že iz prvih poročil o delovanju Društva Narodna galerija lahko ugotovimo, da je bil njen cilj izpopolniti galerijsko zbirko in jo približati javnosti. Poleg zapisov o tem, katere umetnine so pridobili, lahko spremljamo tudi poročila o dejavnostih, s katerimi so si prizadevali umetnost približati ljudem. Občasno so organizira-

Za spodbudo in pomoč pri pisanju se iskreno zahvaljujem dr. Renati Novak Klemenčič in dr. Kseniji Rozman za pogovor o obravnavani temi. Članek izhaja iz diplomske naloge, ki obravnavano tematiko postavlja v širši kontekst in odpira še nekatera druga vprašanja, ki so na tem mestu izpuščena. Cf. Ajda Šeme, *Razvoj pedagoških programov v Narodni galeriji med leti 1959 in 1963*, Ljubljana 2017 (diplomsko delo, Univerza v Ljubljani, tipkopis).

¹ Polonca VRHUNC, Umetnostna vzgoja Narodne galerije, *Argo*, XII/1, 1973, pp. 16–19.

² Lidija TAVČAR, Muzejska pedagogika v Narodni galeriji, *Osemdeset let Narodne galerije. 1918–1998* (ed. Ferdinand Šerbelj), Ljubljana 1998, pp. 137–193; Lidija TAVČAR, Tempora mutantur, *Vis imaginis. Baročno slikarstvo in grafika. Jubilejni zbornik za Anico Cevc* (ed. Barbara Murovec), Ljubljana 2006, pp. 31–51. Za pregled teme glej še: Darinka VODE, *Pedagoški programi v muzejih in galerijah – primer: Narodna galerija*, Ljubljana 2007 (diplomsko delo, Univerza v Ljubljani, tipkopis).

³ Komunistična partija Jugoslavije se je leta 1952 preimenovala v Zvezo komunistov Jugoslavije, vendar se v pregledanih dokumentih tudi po letu 1952 uporablja prvotno poimenovanje KPJ.

li vodstva po razstavah in v sodelovanju z Umetnostnozgodovinskim društvom prirejali predavanja o razvoju umetnosti pri nas.⁴ Leta 1946 so razpustili Društvo Narodna galerija in ustanovljena je bila Narodna galerija kot državna ustanova. V uredbi o ustanovitvi so bile zakonsko določene njene naloge, med katerimi je bila tudi skrb za približevanje umetnosti ljudem.⁵ Iz dokumentov, ki jih hrani ta Narodna galerija in Arhiv Slovenije, je razvidno, da so se ves čas prisotna prizadevanja za razvoj pedagoških dejavnosti v Narodni galeriji začela intenzivno razvijati šele v petdesetih in v začetku šestdesetih let oziroma v času, ko je mesto ravnatelja Narodne galerije zasedal dr. Karel Dobida. V tem obdobju so se začeli ključni premiki, ki so zaznamovali kasnejši razvoj pedagoških dejavnosti v okviru delovanja ustanove.

V letu 1959 je KPJ obeležila štirideseto leto delovanja. Jugoslovanski kulturno-prosvetni svet (Kulturno prosvetno Veće Jugoslavije) je na več sejah razpravljalo o programu za praznovanje. Organizirati so želeli dogodke, ki bi se odvijali skozi celo slavnostno leto. S svojimi dopisi so spodbujali najrazličnejše kulturne organizacije, da sodelujejo v programu in se hkrati povezujejo tudi z amaterskimi društvi, saj so si želeli, da dogodki dosežejo čim širši krog ljudi. S tem namenom so finančno podprli izdelavo promocijskih gradiv kulturnih ustanov in spodbujali objave v časopisu in revijah. Da bi bile te kar se da učinkovite, so na sejah analizirali že objavljeno kulturno vsebino v tisku. Med pestro ponudbo kulturnih aktivnosti in dogodkov je lahko vsakdo našel nekaj, kar ga je pritegnilo, različni organizatorji pa so si na pobudo Jugoslovanskega kulturno-prosvetnega sveta prizadevali za cenovno dostopnost. Glavni razlog, da so si prizadevali doseči kar največ ljudi, je bil skrit v namenu organiziranja proslave. Državljanke so s pomočjo umetnostnih del in kulturnih aktivnosti želeli seznanjati z revolucionarnim bojem KPJ. Aktivnosti naj bi bile zasnovane tako, da bi z njihovo izvedbo ustvarili razpoloženje, ki bi pripomoglo h krepitvi socialističnih odnosov. Te relativno abstraktne napotke so ponazorili z določenimi predlogi iz prakse v Beogradu in npr. predlagali organiziranje natečajev za zborovska in gledališka dela s predvojno, vojno ali povojno tematiko, potujočih razstav reprodukcij, razprav na temo dobrega okusa v množični potrošnji, projekcije filmov ... Ponujeni predlogi so bili zgled, vseeno pa so

⁴ Poročila o delovanju Društva Narodna galerija in Umetnostnozgodovinskega društva so bila pred drugo svetovno vojno objavljena v *Zborniku za umetnostno zgodovino*.

⁵ Arhiv Republike Slovenije (ARS), SI AS 231, Ministrstvo za prosveto 1946, t. e. 8, Odsek za upodabljanje umetnosti in muzeje, Začasna uredba o ustanovitvi in ustroju Narodne galerije v Ljubljani, 13. 5. 1946. Cf. objavljena dokumenta *Razpust Društva Narodna galerija, leta 1945 in Ustanovitev Narodne galerije, leta 1946, Osemdeset let Narodne galerije. 1918–1998* (ed. Ferdinand Šerbelj), Ljubljana 1998, pp. 79–82.

NARODNA GALERIJA LJUBLJANA

1. Karel Dobida, *Vodnik po Narodni galeriji*, Ljubljana 1958, naslovnica

imele kulturne ustanove znotraj vsebinske tematike relativno proste roke za oblikovanje programov ob proslavi.⁶

Pri nas je bil za oblikovanje programa ob praznovanju, tako kot za druga muzejska vprašanja, pristojen Muzejski svet v okviru Ministrstva za prosveto LRS. Usmeritve je podajala tudi Komisija za muzeološka in muzejsko-galerijska vprašanja pod okriljem Sveta za prosveto in kulturo. Komisija je delovala od leta 1956 in si je ves čas prizadevala za razvoj muzejev in galerij v kompleksne izobraževalne ustanove.⁷

Iz dopisov Narodne galerije zgoraj omenjenim organom lahko razberemo, da je imela Narodna galerija ob praznovanju štiridesete obletnice KPJ namen organizirati potujočo razstavo reprodukcij umetnin iz stalne zbirke in predavanja o slovenski umetnosti ob predvajanju barvnih diapozitivov. Razstava naj bi v slavnostnem letu potovala po ljubljanskih osnovnih in srednjih šolah, za njeno organizacijo pa je bila odgovorna kustosinja Anica Cevc. Obsegala je 60 črno-belih fotografskih reprodukcij umetnin iz stalne zbirke Narodne galerije, med katerimi je bilo 11 gotskih, 10 baročnih, 14 klasičnih in romantičnih ter 25 realističnih del.⁸

Kljub temu da je znano število reprodukcij, ki so jih izdelali za potujočo razstavo po šolah v letu 1959, lahko o izboru del samo sklepamo. Točen seznam razstavljenih del med arhivskim gradivom ni ohranjen, prav tako posnetkov z razstav reprodukcij ne hranijo v fototeki Narodne galerije. Pri rekonstrukciji seznama bi

⁶ ARS, SI AS 249, Svet za prosveto in kulturo 1959, t. e. 204, k. z. 88/1959: Predlog programa učešća kulturno-prosvetnog veća Jugoslavije u proslavi 40-godišnjice revolucionarne aktivnosti Komunističke partije Jugoslavije, Predlog programa kulturno-prosvetnog veća Jugoslavije za 1959 god in Izveštaj Sekretarijata kulturno-prosvetnog veća Jugoslavije o aktivnosti veća za period od 1. IX. 1957 do 1. I. 1959 godine, 15. 1. 1959.

⁷ ARS, SI AS 231, Ministrstvo za prosveto 1947, t. e. 13, Odsek za upodabljačo umetnost in muzeje 1947, Odlok o ustanovitvi Muzejskega sveta za muzejska vprašanja Slovenije, IV-1392/1, 13. 1. 1947; ARS, SI AS 249, Svet za prosveto in kulturo 1956, t. e. 131, Vsem muzejem v LR Sloveniji, okrajnim svetom za prosveto in kulturo in občinskim svetom za prosveto in kulturo; ARS, SI AS 249, Svet za prosveto in kulturo 1957, t. e. 180, k. z. 816-1957, Imenovanje članov muzejske komisije, 26. 4. 1957.

⁸ Zaradi pomanjkanja finančnih sredstev so začeli izvajati predavanja ob predvajanju barvnih diapozitivov šele v letu 1960. Arhiv Narodne galerije (NG), XI/16, Umetnostna vzgoja – potujoče razstave 1959–1963, Umetnostna vzgoja po šolah 1959–1960, Razno: Poročilo o razstavah fotografskih posnetkov umetnin iz Narodne galerije, 23. 5. 1959 in Poročilo o udeležbi na seji na Svetu za šolstvo OLO Ljubljana, 26. 10. 1959; Arhiv NG, XI/16, Umetnostna vzgoja – potujoče razstave 1959–1963, Umetnostna vzgoja po šolah 1959–1960, Korespondenca z SKP LRS, Sklad LRS za pospeševanje kulturne dejavnosti pri SKP LRS, Svet za prosveto OLO Ljubljana – prosvetno-pedagoška služba, Umetnine iz NG – razstave foto-posnetkov po šolah, 83/20, 2. 12. 1959; Arhiv NG, XI/16, Umetnostna vzgoja – potujoče razstave 1959–1963, Umetnostna vzgoja po šolah, Korespondenca s šolami 1959, 1960, Razstava fotografskih posnetkov umetnin iz Narodne galerije – OŠ Moste, 22. 5. 1959; Arhiv NG, Mesečna poročila, 1949 in od 1950 do 1969: Mesečno poročilo za marec 1959, 22/4, 30. 4. 1959 in Mesečno poročilo za maj 1959, 22/6, 22. 6. 1959; AS 249, Svet za prosveto in kulturo 1959, t. e. 208, Zapisnik 14. seje Upravnega odbora Narodne galerije, 6. 10. 1959. Potujoča razstava reprodukcij leta 1959 je bila prvič omenjena v: VRHUNC 1973, cit. n. 1, p. 16. Nekateri podatki, vključno s predstavitvijo evalvacije potujoče razstave po šolah leta 1959, so že predstavljeni v: TAVČAR 1998, cit. n. 2, pp. 146–150.

nam lahko pomagali posnetki stalne zbirke, vendar postavitev v tistem obdobju še niso dokumentirali. V Zgodovinskem arhivu se je med dokumentacijo in glasili šol, na katerih so ob praznovanju štiridesetletnice delovanja KPJ postavili razstavo reprodukcij iz stalne zbirke, ohranil program praznovanja na Gimnaziji Bežigrad. Iz njega je razvidno, da so na šoli priredili fotografsko razstavo, vendar ne izvemo ničesar o njeni vsebini ali organizaciji.⁹

Predstavo o stalni zbirki leta 1959 si lahko ustvarimo s pomočjo *Vodnika po Narodni galeriji* iz leta 1958. Dobida je na kratko predstavil slogovna obdobja od srednjega veka, prehod v barok je omilil z omembo renesančnih indicev, sledila sta klasicizem in romantika, do realizma, ki je zaključeval pregled umetnosti v Narodni galeriji. Poleg osnovnih podatkov o slogovnih obdobjih in omembe najpomembnejših avtorjev je naštel tudi dela, ki so bila razstavljena v stalni zbirki. Pregled je začel s predstavitvijo gotskih kiparskih del, med katerimi je omenil Križanega iz Cerknice, Marijo z detetom iz Radelj v Dravski dolini, Sočutno iz Zgornjega Tuhinja, sv. Ožbolta z Jezerskega, sv. Florijana iz Kotelj in Križanega iz Dramelj. Nadaljeval je s kamnitimi skulpturami ljubljanske delavnice in lesenimi plastikami škofjeloške delavnice iz sredine in druge polovice 15. stoletja. Srednjeveško slikarstvo je predstavil s originalnimi fragmenti fresk iz Vrzdence, s Turnišča, z Bleda in iz Vitanj ter nekaterimi kopijami s Križne gore, z Jezerskega, iz Crngroba, s Sv. Primoža in s Suhe.¹⁰ Glede na to, da je Dobida v *Vodniku po Narodni galeriji* omenil 17 srednjeveških del, za potujočo razstavo reprodukcij pa je bilo izbranih 11, je očitno, da je za namen potujoče razstave izbor spomenikov še nekoliko oklestil. Enako lahko sklepamo tudi za druga obdobja.

Ker je bila naloga Narodne galerije popularizirati lastno zbirko in smo lahko v mesečnih poročilih večkrat zasledili, da si je Dobida prizadeval za sodelovanje s časopisi, je zanimiva analiza objav v dnevnem časopisu *Ljudska pravica* med letoma 1950 in 1959. Analiza vključuje samostojne objave reprodukcij z osnovnimi podatki o objavljenem umetnostnem delu. Članki ob odprtjih razstav, kritike ali splošna besedila o umetnosti iz obdobj, zastopanih v Narodni galeriji, so iz analize namerno izpuščeni, saj so bili taki prispevki logično opremljeni s slikovnim gradivom, prilagojenim temi.¹¹ Analiza je pokazala, da so v *Ljudski pravici* objavljali reprodukcije umetnin, ki so nastale v drugi polovici 18. stoletja in kasneje, umetnin starejših umetnostnih obdobj pa z izjemo dveh Kremser Schmidtovih del niso objavljali.

⁹ Zgodovinski arhiv Ljubljana (ZAL), SI ZAL LJU/0188, Gimnazija Ljubljana – Bežigrad, t. e. 40, a. e. 496, Program proslav 40. letnice ZKJ in SKOJ-a.

¹⁰ Karel DOBIDA, *Vodnik po Narodni galeriji*, Ljubljana 1958, pp. 8–12.

¹¹ Besedil o razstavah v Narodni galeriji je bilo občutno manj kot besedil o razstavah s sodobnejšo tematiko.

Osredotočenost na novejšo umetnost lahko razumemo kot prilagoditev ravnatelja sprejeti kulturni politiki. To se kaže tudi v tem, da ni bila v obdobju osmih let v časopisu reproducirana niti ena umetnina s krščansko tematiko. Med 40 objavljenimi reprodukcijami so prevladovali portreti s 45 odstotki, sledili so žanrski motivi s 27,5 odstotka, krajine s 25 odstotki in mitološki motivi z 2,5 odstotka.

Število del iz *Vodnika po Narodni galeriji* in objave v *Ljudski pravici* se ne ujemajo s številom reprodukcij na potujoči razstavi, niti se ne ujemata časovni okvir in tematski izbor. S primerjavo vsebine v *Vodniku* in s številom reprodukcij za potujočo razstavo vidimo, da so z izborom za potujočo razstavo, enako kot v *Vodniku*, predstavili vsa umetnostna obdobja v razvoju slovenske umetnosti. Zato se tudi niso mogli izogniti delom s krščansko tematiko, saj je bila ta pri starejšem fondu Narodne galerije izrazito prevladujoča. Obdobje realizma je bilo slogovno zadnje obdobje, ki so ga predstavljali po šolah in hkrati ilustrirano z največjim številom reprodukcij – 25 del ustreza skoraj 42 odstotkom vseh predstavljenih del. Odstavek, s katerim dr. Dobida v *Vodniku po Narodni galeriji* uvaja realistično slikarstvo, lahko uporabimo kot razlago, zakaj je tako: »Slikarstvo okoli 1870 do 1880 na slovenskih tleh kaže, kako se je hkrati s preroditvijo narodne zavesti v vseh umetnostnih panogah tudi v slikarstvu začelo zbujati živo zanimanje za življenje preproste domačega človeka. Pojavljajo se prvi poskusi, ustvariti resničnostne podobe iz sveta kmeškega ljudstva. Po toliko stoletij trajajoči dobi odtujitve se umetniki skušajo spet približati domači grudi in njenim ljudem in vse pogostejše so očitne težnje realistično upodabljati svoje doživljanje sveta.«¹² Morda se prav tu najbolj odraža prilagajanje socialističnim idejam, saj se je vladajoča politika z realizmom lahko poistovetila, niso pa ji bile blizu druge teme – torej krščanske, plemiške ali meščanske. V skladu z Dobidovo razlago je središče slike v realizmu postal kmet, ki ga lahko v duhu časa razumemo kot predhodnika socialističnega delavca. Prav tako je oblast spodbujala ukvarjanje z domačimi temami, ki so na realističnih slikah prevladujoči motivi. Ta vidik potrjujejo tudi reprodukcije, objavljene v *Ljudski pravici*.

Glede na usmeritve za praznovanje štiridesete obletnice KPJ, naj kulturne ustanove z umetnostnimi deli vzgajajo državljane v socialističnem duhu, in z rekonstrukcijo vsebine potujoče razstave reprodukcij po šolah vidimo, da se je Narodna galerija vendarle zelo oddaljila od zahtevane tematike in od oblasti všečnih motivov. Kljub temu da je ravnatelj Dobida sodeloval z ministrstvi in sprejemal njihova navodila za praznovanje, lahko rečemo, da jih je le navidezno apliciral na program Narodne galerije. Bolj kot upoštevanje smernic Jugoslovanskega kulturno-prosvetnega sveta

¹² DOBIDA 1958, cit. n. 10, p. 20.

je na Dobido vplivala ideja o muzejih in galerijah kot izobraževalnih ustanovah, zato si je prizadeval vzpostaviti umetnostno vzgojo po šolah kot reden program Narodne galerije. V obdobju pred praznovanjem štiridesetletnice KPJ so na zvezni ravni izvajali reformo šolstva in pripravljali zvezni muzejski zakon. Rezultat tega je bil, da so sodelovanje muzejev in šol zakonsko opredelili, saj so menili, da lahko šole učno snov v sodelovanju z muzeji predstavljajo bolj ilustrativno in tako zmanjšajo dobesedno učenje. Splošna zakonsko podana smernica za pouk umetnostne vzgoje v šolah je bila približanje pomena in vrednot likovne umetnosti otrokom na preprost, lahko dojemljiv in vizualno nazoren način. Umetnostna vzgoja v šolah ni smela biti teoretična, temveč v najtesnejši povezavi z umetninami samimi.¹³ Potujoča razstava reprodukcij s pregledom slovenske umetnosti je kljub rahli nesorazmernosti pri predstavitvi posameznih slogov upoštevala smernice šolske reforme veliko bolj, kot je sledila vsebinskim zahtevam za praznovanje štiridesetletnice KPJ.

Kljub temu da je bila pobuda za potujočo razstavo reprodukcij povezana z enkratnim političnim dogodkom, je imel Dobida posluš za novosti in napredek, zato mu je uspelo akcijo ob štirideseti obletnici delovanja KPJ preoblikovati v stalni pedagoški program Narodne galerije. Že med pripravami na praznovanje je imel ravnatelj idejo s programom umetnostne vzgoje po šolah nadaljevati tudi kasneje in tako ustvarjati nove generacije obiskovalcev muzejev in galerij. Spretno se je prilagajal vladajoči politiki in njihovim idejam ugajal z izborom umetnin za objave v dnevnem časopisju, hkrati pa mu je uspelo sredstva, namenjena organizaciji političnega dogodka, izkoristiti za oblikovanje umetnostne vzgoje mladine, kjer je bil v nabor reprodukcij za razstavo vključen celoten pregled zbirke Narodne galerije, ne samo politično sprejemljivejša dela. Dobida se je že med organizacijo praznovanja povezal s Skladom za pospeševanje kulturne dejavnosti in Svetom za prosveto OLO Ljubljana, saj se je zavedal, da lahko v sodelovanju z njimi informacije o umetno-

¹³ Arhiv NG, XI/16, Umetnostna vzgoja – potujoče razstave 1959–1963, Umetnostna vzgoja po šolah 1959–1960, Korespondenca z SKP LRS, Sklad LRS za pospeševanje kulturne dejavnosti pri SKP LRS, Svet za prosveto OLO Ljubljana – prosvetno-pedagoška služba: Umetnostno-vzgojna dejavnost Narodne galerije po šolah, 15/2, 16. 2. 1960 in Umetnine iz NG – razstave foto-posnetkov po šolah, 83/20, 2. 12. 1959; Arhiv NG, XI/16, Umetnostna vzgoja – potujoče razstave 1959–1963, Umetnostna vzgoja po šolah 1959–1960, Razno, Poročilo o razstavah fotografskih posnetkov umetnin iz Narodne galerije, 23. 5. 1959; Arhiv NG, XI/16, Umetnostna vzgoja – potujoče razstave 1959–1963, 1962–1963, Umetnostna vzgoja – vabila šolam za prireditve predavanj in razstav, Umetnostna vzgoja mladine – vabilo, 27. 2. 1962; ARS, SI AS 249, Svet za prosveto in kulturo 1957, t. e. 177, k. z. 60-1957, Poročilo Sveta za kulturo in prosveto LRS o znanstvenih, prosvetnih in umetniških ustanovah; ARS, SI AS 249, Svet za prosveto in kulturo 1957, t. e. 177, k. z. 102/8-57, Sklepi 4. redne seje Sveta za kulturo in prosveto LRS, 6. 4. 1957; AS 249, Svet za prosveto in kulturo 1957, t. e. 177, k. z. 102/11-57, Stenografski zapisnik 4. redne seje Sveta za kulturo in prosveto LRS, Muzeji v Sloveniji, 6. 4. 1957; ARS, SI AS 249, Svet za prosveto in kulturo 1957, t. e. 179, k. z. 345/1-57, Galerije in še nekatera materialna vprašanja likovne umetnosti in izobrazbe.

stni vzgoji v Narodni galeriji dosežejo širši krog. Dobida je omenjena organa prosil, da o pripravljenosti Narodne galerije za izvajanje umetnostne vzgoje obvestita šole po vsej državi, zato jima je v začetku leta 1960 posredoval izpopolnjen načrt za delo. Poleg nadaljevanja potujoče razstave reprodukcij je Dobida kot nadgradnjo ponudil predavanja o slovenski umetnosti ob predvajanju barvnih diapozitivov, ki jih za praznovanje štiridesetletnice niso uspeli realizirati.¹⁴ K vzpostavitvi stalnega programa umetnostne vzgoje je poleg Dobidovih prizadevanj nedvomno pripomoglo tudi veliko zanimanje šol za ponujene vsebine. Ker se je obseg dela na področju umetnostne vzgoje ves čas povečeval, je Dobida v začetku šestdesetih let zaprosil za vzpostavitev novega delovnega mesta kustosa pedagoga.¹⁵ Od sistemizacije delovnega mesta kustosa pedagoga v letu 1963¹⁶ so se pedagoški programi v Narodni galeriji ves čas intenzivno razvijali in na različne načine sledili poslanstvu galerije, ki ga je v *Vodniku po Narodni galeriji* lepo ubesedil Dobida: »Narodna galerija pa ni samo muzej starih umetnin, temveč tudi, in to v prvi vrsti, zavod za umetnostno vzgojo, ki mora skrbeti za širjenje in utrjevanje zanimanja za likovno umetnost med ljudstvom. To bistveno nalogo opravlja s prirejanjem zgodovinskih razstav, izdajanjem katalogov in drugih publikacij, s skrbjo za strokovna predavanja in vodstva po zbirkah in s propagando po časopisih in radiu. Za znanstveno obdelovanje svojega gradiva in celotne umetniške tvornosti na slovenskih tleh sploh pa zbira biografsko in bibliografsko gradivo ter ureja fototeko, ki daje čimdalje popolnejšo in preglednejšo podobo vsega našega starejšega umetnostnega inventarja.«¹⁷

Viri slikovnega gradiva: arhiv avtorice (1)

¹⁴ Arhiv NG, XI/16, Umetnostna vzgoja – potujoče razstave 1959–1963, Umetnostna vzgoja po šolah 1959–1960, Korespondenca z SKP LRS, Sklad LRS za pospeševanje kulturne dejavnosti pri SKP LRS, Svet za prosveto OLO Ljubljana – prosvetno-pedagoška služba: Umetnine iz NG – razstave foto-posnetkov po šolah, 83/20, 2. 12. 1959, Umetnostno-vzgojno delo v Narodni galeriji, 33/1, 18. 1. 1960 in Umetnostno-vzgojna dejavnost Narodne galerije po šolah, 15/2, 16. 2. 1960; ARS, SI AS 249, Svet za prosveto in kulturo 1960, t. e. 220, k. z. 163–1960, Zapisnik 15. seje Upravnega odbora Narodne galerije, 22. 1. 1960; ARS, SI AS 249, Svet za prosveto in kulturo 1960, t. e. 222, k. z. 393/1–60, Zapisnik o seji Upravnega odbora Narodne galerije, 1. 3. 1960; Arhiv NG, Mesečna poročila, 1949 in od 1950 do 1969: Mesečno poročilo za mesec marec 1960, 39/4, 30. 4. 1960 in Mesečno poročilo za junij 1960, 39/7, 6. 9. 1960.

¹⁵ ARS, SI AS 249, Svet za kulturo in prosveto Ljudske republike Slovenije, t. e. 289, k. z. 400–5/62, Kulturni javni zavodi SZP in SZ LRS, Narodna galerija. Poročilo o poslovanju Narodne galerije v Ljubljani v l. 1961.

¹⁶ ARS, SI AS 2130, Republiški sekretariat za kulturo in prosveto Socialistične republike Slovenije, t. e. 2, pe. e. 41, k. z. 022–3/63, Narodna galerija Ljubljana. Sistemizacija službenega mesta, Ustanovitev delovnega mesta, 3. 4. 1963. Zaposlitev kustosa pedagoga že omenjena v: VRHUNC 1973, cit. n. 1, p. 16 in TAVČAR 1998, cit. n. 2, p. 151.

¹⁷ DOBIDA 1958, cit. n. 10, p. 28.

The National Gallery of Slovenia and Its 1959 Program Dedicated to the 40th Anniversary of the Communist Party of Yugoslavia – the Beginning of Planned Educational Activity?

SUMMARY

Ever since its beginnings the plan of the National Gallery of Slovenia was to popularize the fine arts of Slovenia from its own collection. Either on their own or through collaboration with the Slovene art history society, its employees were constantly designing guided tours and composing lectures on the development of Slovene art. Although these activities were ever-present in the National Gallery, we can place the beginnings of the educational program development in the 1950s and early 60s, when the post of the gallery's director was taken by Dr. Karel Dobida. This period coincided with the 40th anniversary of the Communist party of Yugoslavia (KPJ, 1959), a crucial moment in the development of the National Gallery's permanent art education program. The general guidelines for the celebration of the anniversary were outlined by the KPJ in cooperation with the Yugoslav Educational-Cultural Council, and they demanded that all celebratory activities should – together with specific works of art and cultural exercises – remind the citizens of the KPJ's revolutionary fight. Within these guidelines individual institutions were permitted a relatively hands-free approach to planning the commemorative activities. The people at the National Gallery decided to organize a travelling exhibition of art reproductions from its permanent collection, which was displayed at primary and middle schools in Ljubljana throughout the memorial year. Despite the fact that the travelling exhibition was initially designed as a one-time event, the gallery's director Karel Dobida had been aiming to transform it into a permanent educational program of the National Gallery ever since the initial discussions regarding the memorial took place. His inspiration, however, was not motivated by politics, but rather the idea to present museums and galleries as educational institutions. This is evident in the collection of selected reproductions, which included the entire catalogue of the National Gallery, not just its politically acceptable works. Dobida's 1958 *Guide to the National Gallery* is an informative display of the works included into the 1959 permanent collection. Given the confirmed number of paintings from each style period included in the travelling exhibition we can assume that Dobida had to leave out some of the works from the guide. He applied his diplomatic skills in order to carefully adapt to the governing bodies, thus being able to reuse the funds initially dedicated to organizing political events for the formation of youth art education. The amount of work in the gallery was constantly increasing due to the large interest in the exhibition that the schools demonstrated. In the early 60s Dobida proposed the addition of a new position – curator-educator, – which was then systematized in 1963. Since then, the educational programs of the National Gallery have been evolving constantly and intensely.